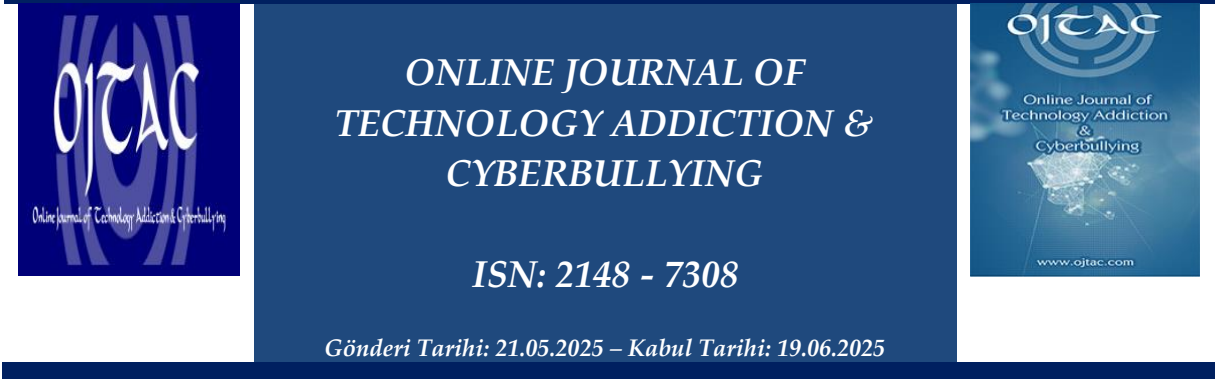

Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Yordayıcıları: Cinsiyet, Amaçsızca İnternette Gezinme, Öğretmene Bağlanma ve Arkadaşa Bağlanma

Halime EKER ¹, İbrahim TAŞ²

Özet: İnternet bağımlılığı özellikle ergenler için ciddi bir sorun olarak ön plana çıkmaktadır. Etki alanlarından biri de okula bağlanmadır. Bu araştırmada internet bağımlılığının yordayıcıları olarak cinsiyet, amaçsızca günlük internette gezinme süresi, arkadaşla bağlanma ve öğretmene bağlanma değişkenleri test edilmiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırma 218'i (%61.4) kız, 137'si (%38.6) erkek olmak üzere toplam 355 lise öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 14-18 arasında değişmektedir ve yaş ortalamaları 16.10'dur. Veri toplama aşamasında Kişisel Bilgi Formu, Ergenler için İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile Çocuk ve Ergenlerde Okula Bağlanma Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre internet bağımlılığı ile arkadaşla bağlanma ve öğretmene bağlanma arasında negatif ilişki bulunmaktadır. Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre cinsiyet, amaçsızca günlük internette gezinme süresi ve öğretmene bağlanma internet bağımlılığını anlamlı şekilde yordamaktadır. Araştırma sonucu ergenlerde okul başarısının artmasının ve öğrencilerin öğretmenlerle ilişkisinin olumlu olmasının internet bağımlılığına karşı koruyucu etkisinin olabileceğini göstermektedir. Ayrıca

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, heker@fsm.edu.tr

² Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Psikoloji, ibrahimtas34@gmail.com

öğrencilere bir amaç verilmesi ve zamanlarının daha yararlı etkinliklerle doldurulması amaçsızca internette gezinmeyi azaltacağından bağımlılık riskinin azalmasını da sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: İnternet bağımlılığı, arkadaşla bağlanma, öğretmene bağlanma, cinsiyet, hiyerarşik regresyon

Predictors of Internet Addiction Among High School Students: Gender, Aimless Internet Surfing, Teacher Attachment, and Friend Attachment

Abstract: Internet addiction stands out as a serious problem, especially for adolescents. One of the areas of influence is school attachment. In this study, the variables of gender, daily aimless internet surfing time, friend attachment, and teacher attachment were tested as predictors of internet addiction. The study, which used a relational screening model, was carried out on a total of 355 high school students, 218 (61.4%) girls and 137 (38.6%) boys. The age range of the participants was between 14 and 18 years, and the mean age was 16.10 years. Personal Information Form, Internet Addiction Scale for Adolescents, and School Attachment Scale for Children and Adolescents were used for data collection. According to the research findings, there is a negative relationship between internet addiction and friend attachment and teacher attachment. According to the results of the hierarchical regression analysis, gender, daily aimless internet surfing time, and teacher attachment significantly predicted internet addiction. The results of the research show that increased academic achievement among adolescents and positive relationships between students and teachers may have a protective effect against internet addiction. Additionally, giving students a purpose and filling their time with more useful activities can reduce the risk of addiction by reducing aimless surfing the internet.

Keywords: Internet addiction, friend attachment, teacher attachment, gender, hierarchical regression

Giriş

Teknoloji insanoğlunun hayatını geri dönülemez bir biçimde değiştirmeye devam etmektedir. Teknolojinin yarattığı her yenilik büyük oranda hayatı kolaylaştırdığı için insanoğlu ona daha çok bağlanmaktadır. İnternetin amaca uygun ve doğru kullanımı bilgiye hızlı ulaşma, eğlenme, gelişme, sosyalleşme, alışveriş yapma gibi birçok imkan sunarak yaşamı kolaylaştırmaktadır Terzi ve Bayrakdaroğlu, 2022). İnternetin hayatın birçok alanına

dokunması doğal olarak yoğun kullanımı beraberinde getirmektedir. İnternetin yoğun kullanımı ise çoğu zaman problemli olabilmektedir. Bu yoğun kullanım ebeveyn-çocuk ilişkilerinde, evliliklerde ve arkadaşlık ilişkilerinde sorunlara yol açabilmektedir (Young, 1998). İnternetin aşırı kullanımının yarattığı en önemli problem bağımlılıktır. İnternet bağımlılığı, zihnin sürekli olarak internetle meşgul olması, internet kullanımında kontrolü kaybetme, internet kullanım süresi hakkında yalan söyleme ya da bu süreyi gizleme, psikolojik olarak kendini geri çekme ve olumsuz sonuçlarına rağmen kullanmaya devam etme belirtileri ile kendini gösteren bir bağımlılık olarak tanımlanabilir (Young, 2007). Griffiths (2005) internet ve oyun bağımlılığı için altı kriter ileri sürmüştür. Bunlar; internet veya oyunun bireyin hayatındaki en önemli aktivite olması, duygu durum değişiklikleri yaratması, giderek artan miktarda kullanımı, internet kullanımı azaltıldığında yoksunluk belirtileri (titreme, huysuzluk ve sinirlilik gibi) gösterme, çok fazla internet veya oyun oynadığı için diğer kişilerle çatışma yaşama veya içsel çatışma yaşama, internete girmeyi veya oyun oynamayı bıraktıktan sonra tekrar internete veya oyunlara dönme olarak ifade edilmektedir. İnternet bağımlılığı, bireylerin internet kullanımını sınırlamakta zorluk yaşamaları sonucunda olumsuz sonuçlara yol açan küresel bir olgudur (Dahl ve Bergmark, 2020).

İnternet bağımlılığı her yaş grubu için sorun olmakla birlikte özellikle ergenlerde ciddi bir problemdir (Li ve diğerleri, 2010). Etkilediği önemli alanlardan biri de akademik alandır (Cao ve Su, 2006; Young, 1998; Young, 1999). Zorunlu eğitim döneminde olan ergenlerin akademik hayatları internet bağımlılığından olumsuz etkilenebilmektedir. Bu bağlamda, internet bağımlılığının ilişkili olduğu değişkenlerden birinin okula bağlılık olduğu söylenebilir. Geç saatlere kadar internet kullanan öğrenciler sonraki gün yorgun uyanmakta ve okula gitme veya okulda derslere odaklanma ile ilgili problemler yaşayabilmektedir (Kubey, Lavin ve Barrows, 2001). Okulla ilgili sorun yaşayan öğrenciler, akademik başarı için oldukça önemli olan okula bağlanma duygusu ile ilgili de sorunlar yaşayabilmektedir.

Okula bağlılık, öğrencinin sınıf ve okul etkinliklerine katılması ve okul ile özdeşleşme duygusu geliştirmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Finn, 1989). Audas ve Willms'e (2001) göre, okula bağlılık kavramı öğrencilerin akademik ve akademik olmayan okul etkinliklerine ne ölçüde katıldıklarını, okulun hedefleriyle ne ölçüde özdeşleştiklerini ve bunlara ne ölçüde

değer verdiklerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Okula bağlılık, aidiyet duygusu, okulla gurur duyma, okulda rahat ve güvende olduğunu hissetme ile ilişkilidir (Maddox ve Prinz, 2003). Okula bağlılık duygusal, davranışsal, bilişsel ve sosyal yönden gelişimin tüm aşamalarında etkilidir (Arıyürek, 2023).

Jimerson, Campos ve Greif (2003) okula bağlılığın öğrencilerin okulu, öğretmenleri veya akranlarına yönelik duygularından (duyuşsal), öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımı, ev ödevlerini tamamlaması, not ortalamaları gibi gözlemlenebilen eylemlerinden (davranışsal), öğrencilerin kendilerine, okula, öğretmenlere ve diğer öğrencilere ilişkin algıları ve inançlarından (bilişsel) oluşan çok yönlü bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Finn ve Voelkl (1993), okula bağlılığı öğrencinin sınıf ve okul etkinliklerine düzenli olarak katılması (davranışsal) ve okula ait olduğunu hissetmesi (duygusal) şeklinde iki boyutlu olarak tanımlamıştır. Fredricks, Blumenfeld ve Paris (2004) ise, okula bağlılığı üç boyutlu bir kavram olarak değerlendirerek çok yönlü bir doğaya sahip olduğunu belirtmişlerdir. Davranışsal bağlılık öğrencilerin akademik, sosyal veya ders dışındaki faaliyetlere katılımlarını içerir. Bu boyut olumlu akademik sonuçların elde edilmesinde ve okulu bırakmanın önlenmesinde oldukça önemli görülmektedir. Duygusal bağlılık, öğrencilerin öğretmenlerine, sınıftaki arkadaşlarına ve okula ilişkin olumlu ve olumsuz tepkilerini kapsar ve bu boyutun okulla bağ kurma ve okulla ilgili işleri yapma isteğini etkilediği varsayılır. Son boyut olan bilişsel bağlılık, öğrencilerin karmaşık konuları anlamak ve zor becerilerde gelişmek için gerekli çabayı gösterme düşüncesinden ve isteğinden oluşur.

Okula bağlılık, akademik motivasyon ve başarının azalmasına karşı olası bir panzehir olarak görülmektedir (Fredricks ve diğerleri, 2004). Okula bağlılığı yüksek olan öğrenciler öğrenmeye karşı ilgi duyar, zorluklardan hoşlanır ve verilen görevleri tamamlamak için uğraşır (Osterman, 2000). Okula bağlılık duygusu yüksek olan öğrencilerin daha az kaygı ve yalnızlık yaşadıkları, eğitime daha çok değer verdikleri, daha başarılı oldukları, sınıf içi ve sınıf dışı aktivitelere daha sık katıldıkları, daha yüksek öz saygıya ve okul devam oranına sahip oldukları, öğretmenleri ve yaşlılarıyla daha iyi ilişkiler kurabildikleri ve genel anlamda hayatlarından daha memnun oldukları bulunmuştur (Cemalcılar, 2010).

Okula bağlılığın yüksek olması daha yüksek öz saygı ve akademik performansla ilişkilendirilirken, düşük olması antisosyal davranış, madde kullanımı ve suç işleme gibi problemlerle ilişkilendirilir (Maddox ve Prinz, 2003). Okula bağlılıkları düşük olan öğrencilerde okulu bırakma, madde kullanımı, genç yaşta hamilelik ve suç faaliyetleri gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilmektedir (Caraway, Tucker, Reinke ve Hall, 2003; Wang ve Fredricks, 2014).

Ergenler internet bağımlılığı ve olumsuz sonuçları açısından savunmasız bir grup oldukları için (Köyceğiz, Vançelik ve Yılmaz, 2022) internetin riskleri (taciz, özel yaşamı koruma ile ilgili riskler vs.) ile daha fazla yüz yüze kalmaktadırlar (Leung ve Lee, 2012). İnternet bağımlılığı doğrudan okula bağlılıkla ilişkili olduğu gibi (Taş, 2017) internet bağımlılığının oluşturduğu risklerin de doğrudan ya da dolaylı olarak okula bağlılık duygularını etkilediği söylenebilir. Erden ve Hatun (2015) yaptıkları deneysel bir çalışma ile interneti sağlıklı kullanmayı öğrenen ergenlerde okul başarısının arttığını ortaya koymuşlardır. Diğer açıdan okula ilişkin duyguların olumlu olması, öğrencilerin akademik güdülenme düzeylerinin artması internet bağımlılığını düşürebilmektedir (Çelik, 2016). Alan yazın her iki değişkenin de birbiri ile etkileşim içinde olduğunu ve birinde meydana gelen değişimin diğerini de etkilediğini göstermektedir. Bu araştırmada, okula bağlılığın boyutlarından olan öğretmene bağlılık ile arkadaşla bağlılığın internet bağımlılığı ile olan ilişkisi incelenmiştir. Böylece internet bağımlılığında hangi boyutun daha etkili olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda bu araştırmada aşağıdaki soruların cevapları araştırılmıştır.

1. Cinsiyet ve amaçsızca internette gezinme internet bağımlılığını yordamakta mıdır?
2. Öğretmene bağlanma internet bağımlılığını yordamakta mıdır?
3. Arkadaşla bağlanma internet bağımlılığını yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma modeli

Lise öğrencilerinde internet bağımlılığının yordayıcıları olarak cinsiyet, amaçsızca internette gezinme, öğretmene bağlanma ve arkadaşla bağlanmanın araştırıldığı bu araştırmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli iki ya da daha fazla değişkenin birlikte değişip değişmediğini ve herhangi bir değişim varsa var olan değişimin yönünü araştıran tarama modelidir (Karasar, 1998). Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordaması hiyerarşik regresyon analizi ile test edilmiştir. Bu modelde yordayıcı değişkenler araştırmacı tarafından belirlenen sıra ile analiz edilir. Her bir değişkenin bağımlı değişken üzerindeki yordayıcı etkisi ayrı ayrı değerlendirilir. Bu analizde modele önce dahil edilen yordayıcı değişkenler modele sonradan dahil edilen yordayıcı değişkenler için kontrol değişkeni işlevi görmektedir (Büyüköztürk, 2012).

Araştırma grubu

Araştırma 218'i (%61.4) kız, 137'si (%38.6) erkek olmak üzere toplam 355 lise öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Katılımcıların yaşları 14-18 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları 16.10 (Ss .969)'dur. Öğrencilerin 35'i (%9.9) kendini düşük akademik başarıya sahip olarak değerlendirirken, 268'i (%75.5) orta düzeyde başarılı ve 52'si (%14.6) yüksek düzeyde akademik başarıya sahip olarak değerlendirmiştir. Öğrencilerin amaçsızca günlük internette gezinme süreleri incelendiğinde 104'ü (%29.3) 0-1 saat, 181'i (%51) 1-3 saat, 51'i (%14.4) 4-6 saat ve 19'u (%5.4) 7 saat ve üzeri internette bulunduğunu ifade etmiştir.

Veri toplama araçları

Ergenler İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği: Ölçek Taş (2019) tarafından DSM-5 Online oyun oynama bozukluğu kriterleri (APA, 2013) doğrultusunda geliştirilmiştir. Ölçek tek boyut 9 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipi olup ölçekten alınan yüksek puan yüksek internet bağımlılık düzeyini göstermektedir. Ölçeğin geçerlik çalışması açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmiştir. AFA sonucu elde edilen tek faktörlü yapının ölçeğe ilişkin varyansın yaklaşık %40'ını (%39.90) açıkladığı tespit edilmiştir. DFA sonu elde edilen uyum indeksleri ($X^2 / df = 1.984$, $RMR=.028$, $GFI=.95$,

AGFI=.91, CFI=.93, RMSEA= .068) modelin doğrulanması için yeterli bulunmuştur. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .81 olarak belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ise .84'tür.

Çocuk ve Ergenlerde Okula Bağlanma Ölçeği (Lise Formu): Hill (2005) tarafından geliştirilen ölçek, Savi Çakar ve Karataş (2014) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçek 14 madde üç alt boyuttan (öğretmene bağlanma, arkadaşla bağlanma ve okula bağlanma) oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipi bir ölçek olup alınan yüksek puanlar yüksek okula bağlanmayı göstermektedir. Ölçeğin geçerlik çalışmaları DFA ile yapılmıştır. Elde edilen değerler ($\chi^2=220,87$, $sd=74$, $\chi^2/sd=2,98$, $p=0.00$, NFI= .92, CFI= .94, IFI= .94, RFI= .90, GFI= .90, AGFI=.85, NNFI=.93 ve SRMR= .06, RMSEA= .08) modelin doğrulanması için yeterli bulunmuştur. Yapılan güvenirlik analizine göre ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .91 şeklindedir. Bu çalışma kapsamında arkadaşla bağlılık boyutu için elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .85, öğretmene bağlılık alt boyutu için elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .87'dir.

Verilerin toplanması ve analizi

Veriler gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Katılımcılar 18 yaşından küçük oldukları için ayrıca veli onamları da alınmıştır. Katılımcılardan diledikleri zaman çalışmadan çekilebilecekleri ifade edilmiştir. Çalışma Helsinki bildirgesinde belirtilen ilkelere uygun olarak yürütülmüştür. Veri analizi SPSS 25 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin genel olarak gözden geçirilmesi açısından değişkenlerin ortalama, standart sapma, normallik analizleri ve frekans değerleri tanımlayıcı istatistikler bağlamında analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir. Bağımlı değişkenlerin (cinsiyet, amaçsızca internette gezinme süresi, öğretmene bağlanma ve arkadaşla bağlanma) bağımsız değişken (internet bağımlılığı) üzerindeki yordayıcılıkları Hiyerarşik regresyon modeli ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin ortalama, standart sapma, basıklık ve çarpıklık değerleri ile değişkenler arasındaki ilişki Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Tanımlayıcı İstatistikler ile Değişkenler Arasındaki İlişki

Değişkenler	N	M/Ss	S	K	1	2	3
İnternet bağımlılığı (1)	355	54.13/19.15	.65	-.35	1		
Arkadaşa bağlanma (2)	355	14.72/3.73	-.79	.41	-.174**	-	
Öğretmene bağlanma (3)	355	14.57/4.99	-.05	-.33	-.285**	.442**	-

Not: ** $p < .01$, M: Ortalama, Ss: Standart sapma, S: Skewness, K: Kurtosis

Tablo 1’de yer alan basıklık (-.33, .41) ve çarpıklık değerlerine (-.05, -.79) göre veriler normal dağılmaktadır (Bachman, 2004). İnternet bağımlılığı arkadaşla bağlanma ($r = -.17, p < .01$) ve öğretmene bağlanma ($r = -.29, p < .01$) ile negatif ilişkilidir.

Hiyerarşik regresyon analizi

Cinsiyet, amaçsızca günlük internette gezinme süresi, arkadaşla bağlanma ve öğretmene bağlanmanın internet bağımlılığı üzerindeki yordayıcı etkileri hiyerarşik regresyon analizi ile test edilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. İnternet Bağımlılığının Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi

Variable	B	Standard Error	β	t	p	Dual R	Partial R
Constant	45.75	3.85		11.89	.000		
Cinsiyet (Erkek)	-4.42	1.97	-.113	2.24	.026	-.135	-.118
GİGS	7.41	1.19	.312	6.21	.000	.320	.314
Block 1: $R = .340$; $R^2 = .115$; $\Delta R^2 = .115$; $F_{(2, 352)} = 22.94$; $p < .001$							
Constant	66.94	5.93		11.29	.000		
Cinsiyet	-5.58	1.92	-.142	-2.90	.004	-.135	-.153
GİGS	6.57	1.16	.277	5.67	.000	.320	.290
Arkadaşa Bağlanma	-.321	.279	-.063	-1.15	.250	-.174	-.061
Öğretmene Bağlanma	-.905	.207	-.236	-4.37	.000	-.285	-.228
Block 2: $R = .431$; $R^2 = .186$; $\Delta R^2 = .071$; $F_{(4, 350)} = 19.98$; $p < .001$							

Not: GİGS: Günlük internette gezinme süresi, doğrusallık istatistiği sonuçlarına göre tolerans değerler 1'den daha küçük ve .01'den daha büyük (0.79 - 0.99) ve VIF (variance inflation factor) değerleri 5'ten daha küçük (1.01 - 1.25) olduğundan çoklu doğrusallık problemi bulunmamaktadır.

Tablo 2'de iki adımda girilen hiyerarşik regresyon analizi sonuçları verilmiştir. Birinci blokta cinsiyet (erkek) ve amaçsızca günlük internette gezinme süresi değişkenleri analize dahil edilmiştir. İkinci blokta arkadaşla bağlanma ve öğretmene bağlanma değişkenleri analize dahil edilmiştir.

Birinci blokta girilen cinsiyet ve amaçsızca günlük internette gezinme süresi internet bağımlılığını anlamlı şekilde yordamaktadır ($F_{(2, 352)} = 22.94$; $p < .001$, $R = .340$; $R^2 = .115$; $\Delta R^2 = .115$). Cinsiyet ve amaçsızca günlük internette gezinme süresi internet bağımlılığına ilişkin varyansın yaklaşık % 12'sini açıklamaktadır. Değişkenlere ait standardize beta katsayılarına göre cinsiyet ($\beta = -.11$) internet bağımlılığını negatif yönde anlamlı şekilde yordamaktadır. Başka bir ifade ile kadın olmak internet bağımlılığını anlamlı şekilde daha fazla yordamaktadır. Amaçsızca günlük internette gezinme süresi ($\beta = .31$) internet bağımlılığını pozitif yönde anlamlı şekilde yordamaktadır.

İkinci blokta analize dahil edilen arkadaşla bağlanma ve öğretmene bağlanma internet bağımlılığını anlamlı şekilde yordamaktadır ($F_{(4, 350)} = 19.98$; $p < .001$; $R = .431$; $R^2 = .186$; $\Delta R^2 = .071$). Arkadaşla bağlanma ile öğretmene bağlanma internet bağımlılığına ilişkin varyansın %7'sini açıklamaktadır. Değişkenlere ait standardize beta katsayılarına göre öğretmene bağlanma ($\beta = -.24$) internet bağımlılığını anlamlı şekilde negatif yönde yordamaktadır. Buna karşın arkadaşla bağlanma ($\beta = -.06$) internet bağımlılığını anlamlı şekilde yordamamaktadır. İki aşamalı hiyerarşik regresyon modeli bir bütün olarak değerlendirildiğinde bağımsız değişkenler (cinsiyet, amaçsızca günlük internette gezinme süresi, arkadaşla bağlanma ve öğretmene bağlanma) bağımlı değişkene (internet bağımlılığı) ilişkin varyansın yaklaşık %19'unu açıklamaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada lise öğrencilerinde cinsiyetin, amaçsızca internette gezinme süresinin, öğretmene bağlanma ve arkadaşla bağlanmanın internet bağımlılığını yordayıp yordamadığı araştırılmıştır. Cinsiyetin, amaçsızca internette gezinmenin ve öğretmene bağlanmanın internet bağımlılığını yordadığı buna karşın arkadaşla bağlanmanın yordamadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi cinsiyet ve amaçsızca internette gezinmenin internet bağımlılığını yordayıp yordamadığı şeklindedir. Elde edilen sonuçlara göre hem cinsiyet hem de amaçsızca internette gezinme lise öğrencilerinde internet bağımlılığını yordamaktadır. Cinsiyet açısından internet bağımlılığı değerlendirildiğinde kız olmanın internet bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Kızların internet bağımlılığı puanları erkeklere oranla anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Alan yazın incelendiğinde, internet bağımlılığının cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte kızlarda internet bağımlılığının daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar (Beranuy, Oberst, Carbonell ve Chamarro, 2009; Beşaltı, 2016; Zhihao, Tao, Yingjie ve Feng, 2024) olduğu gibi erkeklerde internet bağımlılığının daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar (Alaçam, 2012; Gönültaş, Uzun, Akın ve Özcan, 2020; Günüş, 2009; Tsai ve diğerleri, 2009) ve cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını gösteren çalışmalar da (Anlayışlı ve Bulut Serin, 2019; Nassehi, Arbabisarjou, Jafari, Ghasemi ve Najafi, 2016; Israelashvili, Kim ve Bukobza, 2012; Kim ve diğerleri, 2006) bulunmaktadır. Bernardi ve Palanti (2009) kadınların interneti daha çok chat amaçlı kullandığını buna karşın erkeklerin daha çok interaktif oyunlar oynama amaçlı kullandıklarını belirtmektedirler. İnternete girme amacına bağlı olarak kızların erkeklere oranla daha fazla internet bağımlısı olmalarının beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Çünkü sosyalleşme amaçlı kullanım ve kızların erkeklere oranla sosyalleşme ihtiyaçlarının daha çok olması daha fazla internete girmelerine, dolayısıyla daha fazla bağımlı olmalarına yol açabilir.

Amaçsızca internette gezinme internet bağımlılığını pozitif bir şekilde yordamaktadır. Alan yazın incelendiğinde, internette amaçsız gezinme ile internet bağımlılığı arasında pozitif ilişki olduğunu gösteren çok sayıda araştırmanın olduğu görülmektedir (Ova, 2023; Özcanarslan, Ateşyan, Özel, Coşkun, 2022; Özparlak ve Karakaya, 2022). Lise öğrencilerinin amaçsızca internette gezinmeleri internette çok fazla zaman geçirmelerine neden olmaktadır. İnternette çok fazla zaman geçirme, interneti yoğun kullanma, internet bağımlılığı ile ilgili ilk çalışmalarda araştırmacılar tarafından (Shapira ve diğerleri, 2003) internet bağımlılığının kriterlerinden biri olarak ele alınmıştır. Ayrıca yoğun internet kullanımının internet bağımlılığı için önemli bir gösterge olduğu ifade edilmektedir (Griffiths, 2000). Amaçsızca internette gezinmenin internet bağımlılığını yordamasının alan yazınla uyumlu olarak beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bir diğer alt problemi arkadaşla bağlanma internet bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır? şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre arkadaşla bağlanma internet bağımlılığı ile negatif ilişkili olmakla birlikte internet bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordamamaktadır. Arkadaşla bağlanmanın internet bağımlılığı ile negatif ilişkili olması reel hayatta sosyal olan, sorunlarını, mutluluklarını veya paylaşmak istedikleri diğer yaşantılarını paylaşan bireylerin internette daha az zaman geçirecekleri ve böylece daha az risk grubunda oldukları ile açıklanabilir.

Araştırmanın bir diğer alt problemi öğretmene bağlanma internet bağımlılığını anlamlı şekilde yordamakta mıdır? şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmene bağlanma internet bağımlılığı ile negatif ilişkilidir ve internet bağımlılığını anlamlı şekilde yordamaktadır. Öğretmene bağlanma öğrencinin okula daha çok gelmesine, okuldan doyum sağlamasına ve dolaylı olarak da okul başarısının artmasına neden olabilir. Aynı zamanda öğrencileri akademik açıdan güdüleyebilir. Akademik güdülenme düzeyi yüksek olan öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin düştüğü tespit edilmiştir (Çelik, 2016; Demir, 2017). Ayrıca okul başarısı arttıkça (Çetinkaya, 2013; Çoban, 2013) internet bağımlılığının azaldığı görülmektedir. Öğrencinin öğretmene bağlanması öğrencinin okula bağlanmasını ve akademik açıdan güdülenmesini sağlayacağı için internet bağımlılığı puanını düşürebilir.

Sonuç olarak çalışma cinsiyetin, amaçsızca internette gezinmenin ve öğretmene bağlanmanın özellikle ergenler için ciddi bir risk faktörü olan internet bağımlılığı üzerindeki etkisini anlamaya ve güncel bir sorunun doğasının anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Sınırlılıklar ve Öneriler

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma kesitsel bir araştırma olduğu için değişkenler arasında neden sonuç ilişkisi kurulamaz. Öğrencilerden öz bildirim formları niteliğindeki ölçeklerle veri toplandığından verilen cevapların objektifliği ile ilgili bir sınırlılığa sahip olabilir. Değişkenler arasında neden sonuç ilişkisi kurmak için boylamsal ve aracılık analizi gibi farklı analiz yöntemleri ile çalışma tekrar edilebilir. Deneysel çalışmalar arkadaş ve öğretmene bağlanmanın internet bağımlısı öğrenciler üzerindeki etkisi hakkında daha sağlıklı bilgiler verebilir. Okul psikolojik danışmanlarının uygulayacağı internet bağımlılığını önleme amaçlı psiko-eğitim programlarında arkadaş ve öğretmene bağlanmayı ele alan oturumların yer alması yararlı olabilir.

Kaynakça

- American Psychiatric Association, (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5* (5th ed.). American Psychiatric Publishing.
- Alaçam, H. (2012). *Denizli bölgesi üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının görülme sıklığı ve yetişkin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ile ilişkisi* (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Anlayışlı, C. ve Bulut-Serin, N. (2019). Lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ve depresyonun cinsiyet, akademik başarı ve internete giriş süreleri açısından incelenmesi. *Folklor/edebiyat*, 25(97), 753-767. <https://doi.org/10.22559/folklor.977>
- Arıyürek, E. A. (2023). *Ortaokul öğrencilerinde okula bağlılık ile öğrenme sorumluluğu ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Audas, R. ve Willms, J. D. (2001). *Engagement and dropping out of school: A life-course perspective*. Human

Resources Development Canada.

- Bachman, L. F. (2004). *Statistical analyses for language assessment*. Cambridge University Press.
- Beranuy, M., Oberst, U., Carbonell, X. ve Chamarro, A. (2009). Problematic internet and mobile phone use and clinical symptoms in college students: The role of emotional intelligence. *Computers in Human Behavior* 25(5), 1182-1187.
- Bernardi, S. ve Pallanti, S. (2009). Internet addiction: A descriptive clinical study focusing on comorbidities and dissociative symptoms. *Comprehensive Psychiatry*, 50(6), 510-516.
- Beşaltı, M. (2016). *Ergenlerde internet bağımlılığı ve kişilik özelliklerinin bazı sosyo-demografik özelliklere göre incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni Spss uygulamaları ve yorum* (17. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cao, F. ve Su, L. (2006). Internet addiction among Chinese adolescents: Prevalence and psychological features. *Child: Care, Health and Development*, 33(3), 275-281.
- Caraway, K., Tucker, C. M., Reinke, W. M. ve Hall, C. (2003). Self-efficacy, goal orientation, and fear of failure as predictors of school engagement in high school students. *Psychology in the Schools*, 40(4), 417-427.
- Cemalcılar, Z. (2010). Schools as socialisation contexts: Understanding the impact of school climate factors on students' sense of school belonging. *Applied Psychology*, 59(2), 243-272. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2009.00389.x>
- Çelik, Ç. B. (2016). İnternet bağımlılığı eğilimini azaltmada eğitsel bir müdahale. *Addicta*, 3(3), 365-386. Doi: 10.15805/addicta.2016.3.0021.
- Çetinkaya, M. (2013). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çoban, R. (2013). *Lise öğrencilerinde dindarlık ve sanal bağımlılık arasındaki ilişki üzerine bir araştırma (Burdur Gölhisar örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Dahl, D. ve Bergmark, K. H. (2020). Persistence in problematic internet use a systematic review and meta-

analysis. *Frontiers in Sociology*, 5(30), 1-13. doi:10.3389/fsoc.2020.00030.

Demir, Y. (2017). *Ergenlerde internet bağımlılığı, akademik güdülenme, akademik erteleme ve okula bağlanma arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.

Finn, J. D. (1989). Withdrawing from school. *Review of Educational Research*, 59(2), 117-142. <https://doi.org/10.3102/00346543059002117>.

Finn, J. D. ve Voelkl, K. E. (1993). School characteristics related to school engagement. *Journal of Negro Education*, 62(3), 249-268. <https://doi.org/10.2307/2295464>

Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C. ve Paris, A. (2004). School engagement: Potential of the concept: State of the evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59-109. <https://doi.org/10.3102/00346543074001059>

Griffiths, M. (2000). Does internet and computer “Addiction” exist? Some case study evidence. *Cyberpsychology & Behavior* 3(2), 211-218.

Griffiths, M. (2005). A ‘components’ model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*, 10(4), 191-197.

Gönültaş, O., Uzun, K., Akın, M. S. ve Özcan, F. A. (2020). Ergenlerin internet bağımlılığı düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(70), 519-529. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4111>

Günüç, S. (2009). *İnternet Bağımlılık Ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Hill, L. G. (2005). *Investigation of a brief measure of school attachment*. Unpublished manuscript, Department of Human Development, Washington State University, USA.

Israelashvili, M., Kim, T. ve Bukobza, G. (2012). Adolescents’ over-use of the cyber world – internet addiction or identity exploration? *Journal of Adolescence*, 35(2), 417-424.

Jimerson, S. R., Campos, E. ve Greif, J. L. (2003). Toward an understanding of definitions and measures of school engagement and related terms. *The California School Psychologist*, 8(1), 7-27.

Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (8. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kim, K., Ryu, E., Chon, M. Y., Yeun, E. J., Choi, S. Y., Seo, J. S ve Nam, B. W. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*. 43(2), 185-192.
- Köyceğiz, E., Vançelik, S. ve Yılmaz, S. (2022). Adölesanlar arasında internet bağımlılığı prevalansı ve etkili faktörler: Erzurum ili örneği. *Turkish Journal of Public Health*, 20(3), 294-304. <https://doi.org/10.20518/tjph.923433>
- Kubey, R. W., Lavin, M. J. ve Barrows, J. R. (2001). Internet use and collegiate academic performance decrements: Early findings. *Journal of Communication*, 51(2), 366-382.
- Leung, L. ve Lee, P. S. N. (2012). The influences of information literacy, internet addiction and parenting styles on internet risks. *New Media & Society*, 14(1), 117-136. <https://doi.org/10.1177/14614448114104>
- Li, X., Shi, M., Wang, Z., Shi, K., Yang, R. ve Yang, C. (2010, August). Resilience as a predictor of internet addiction: The mediation effects of perceived class climate and alienation. In *2010 IEEE 2nd Symposium on Web Society* (pp. 66-70). IEEE.
- Maddox, S. J. ve Prinz, R. J. (2003). School bonding in children and adolescent: Conceptualization, assessment, and associated variables. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6(1), 31-49. <https://doi.org/10.1023/A:1022214022478>
- Nassehi, A., Arbabisarjou, A., Jafari, M., Ghasemi, M. ve Najafi, K. (2016). Surveying the relationship of internet addiction with dependence on cell phone, depression, anxiety, and stress in collegians (Case study: Bam University of Medical Sciences). *International Journal of Advanced Biotechnology and Research*, 7, 2267-2274.
- Osterman, K. F. (2000). Students' need for belonging in the school community. *Review of Educational Research*, 70(3), 323-367.
- Ova, M. (2023). Üniversite öğrencilerinde aile iklimi ile çocukluk çağı travmaları ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Özcanarslan, N., Ateşyan, Y., Özel, A. ve Coşkun, Ö. (2022). Bir üniversite hastanesinde çalışan idari personelin internet bağımlılığı düzeylerinin ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi. *Gevher Nesibe*

Journal of Medical And Health Sciences, 7(17), 13-21.

- Özparlak, A. ve Karakaya, D. (2022). The associations of cognitive distortions with internet addiction and internet activities in adolescents: A cross-sectional study. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 35(4), 322-330.
- Savi Çakar, F. ve Karataş, Z. (2014). *Ergenlerin okula bağlanmalarının yordayıcıları olarak benlik saygısı, okul öfkesi ve yaşam doyumu*. 5th International Conferences on New Trends in Education and Their Implications, ICONTE-2014, Antalya-Türkiye.
- Shapira, N. A., Lessing, M. C., Goldsmith, T. D., Szabo, S. T., Lazoritz, M., Gold, M. S. ve Stein, D. J. (2003). Problematic internet use: Proposed classification and diagnostic criteria. *Depression and Anxiety*, 17(4), 207-216.
- Tas, I. (2017). Relationship between Internet addiction, gaming addiction and school engagement among adolescents. *Universal Journal of Educational Research*, 5(12), 2304-2311. DOI: 10.13189/ujer.2017.051221
- Taş, İ. (2019). Ergenler için internet bağımlılığı ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 875-905.
- Terzi, O. ve Bayrakdaroglu, F. (2022). Kişiliğin, gösterişçi tüketimin ve internet bağımlılığının kompulsif satın alma üzerindeki etkisi. *Business and Economics Research Journal*, 13(3), 523-544. <http://dx.doi.org/10.20409/berj.2022.387>
- Tsai, H. F., Cheng, S. H., Yeh, T. L., Shih, C. C., Chen, K. C., Yang, Y. C ve Yang, Y. K. (2009). The risk factors of Internet addiction—a survey of university freshmen. *Psychiatry Research*, 167(3), 294-299.
- Wang, M. T. ve Fredricks, J. A. (2014). The reciprocal links between school engagement, youth problem behaviors, and school dropout during adolescence. *Child Development*, 85(2), 722-737. <https://doi.org/10.1111/cdev.12138>
- Young, K. (1999). Internet addiction: Symptoms, evaluation and treatment. In L. VandeCreek & T. Jackson (Eds.), *Innovations in clinical practice: A source book*, 17 (pp. 19–31). Sarasota, Florida: Professional Resource Press.

- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology & Behavior*, 1(3), 237-244. <https://doi.org/10.1089/cpb.1998.1.23>
- Young, K. S. (2007). Cognitive behavior therapy with internet addicts: Treatment outcomes and implications. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(5), 671-679. DOI: 10.1089/cpb.2007.9971
- Zhihao, D., Tao, W., Yingjie, S. ve Feng, Z. (2024). The influence of physical activity on internet addiction among Chinese college students: the mediating role of self-esteem and the moderating role of gender. *BMC Public Health*, 24(1), 935. <https://doi.org/10.1186/s12889-024-18474-1>